

Tanja Dimitrievska, Jernej Gašperin, Domen Valič, Jožef Ropoša, Lena Hribar

Vinko Möderndorfer

ZA VSE JE KRIVA DRUŽINA

Za vse je kriva družina.

V njej si otroci pridobijo prve vedenjske in etične vzorce bodočega življenja. Kako se imata rada *mama in ata*, vpliva na naše kasnejše partnerske odnose. Tudi nasilje se rojeva v družini in se potem njegov vzorec seli v novo družino, lahko pa tudi na ulice in v ves svet. Mama pretepa ata, pogosteje je obratno, in hči si bo našla moža, ki ga bo lahko pretepała. Ali pa si bo našla takšnega, ki bo pretepal njo, kot je oče pretepal mamo, in tako dalje in tako dalje. Družina na vsak način lahko pušča krvavo sled, katere rane se celijo in nikoli ne zacelijo v vsem našem nadaljnjem in samostojnem življenju.

V družini so skriti vsi vzorci našega osebnega pa tudi družbenega bivanja. Teško se bo sin prelevil v razumevajočega ljubitelja vseh nacionalnosti in ras, če je rasel v družini, kjer je bil oče zagrizen nacionalist, mati pa je bila prepričana, da so črnci samo malo bolj razvita vrsta opic. Otroci bodo nadaljevali družinsko tradicijo še posebej, če je njihova družina kolikor toliko delovala. Če ni, bodo poskušali živeti drugače, se bodo, če bodo zbrali dovolj moči, temu vzorcu uprli. Ampak kaj, ko hierarhično in tradicionalno urejene družine v resnici funkcionirajo. Tako da v večini nadaljujemo takšen vzorec družine, v katerem smo dokaj uspešno preživeli mladost.

Avstrijski filmski režiser Haneke, ki ga Avstrijci, zaradi njegove kritičnosti do hib lastnega naroda ne marajo preveč, je pred leti posnel fenomenalen film *Beli trak* (*Das weiße Band*, 2009). V njem se ukvarja s tradicionalno družino in avtoritarno vzgojo, ki je bila kasneje temelj družbenega fašizma in nacizma. *Vse se začne v družini*, je sporočilo filmske umetnine. *Vse dobro, zlo pa še posebej*. Prav zato si totalitarna vizija družbe, naj bo to katoliški ali muslimanski ali fašistični ali socialistični fundamentalizem, vedno želi obvladati in vzgajati družino. Družina je najmanjša celica družbe, če jo obvladamo, potem obvladamo celotno družbo. Zato ni naključje, da je igra *Družinski parlament* postavila svojo vivisekcijo parlamentarizma prav v družino. Tam se namreč vse začne.

Dramska domislica, ki bi jo lahko imenovali tudi *komedija*, nas niti ne preseneča zelo. O parlamentarizmu in tako imenovani demokraciji nam ne pove kaj dosti novega. Pove pa nam to na nenavaden način, ki pa ni zgolj komedijski. Je kar malo shrlljiv.

Celotno parlamentarno družbeno dogajanje je predstavljeno v družino. Morda celo *spet nazaj* v družino, saj sem prepričan, da so bili družbeni vzorci funkcioniranja vedno najprej preizkušeni med možem, ženo in otroki, kasneje so bili razširjeni na širšo družino (babica, dedek, tete, strici), kasneje na pleme (več družin) in še kasneje na narod, nacijo itd. O tem nas poučuje zgodovina, še bolj pa antropologija. Se pravi, da igra pred nas postavlja izvorno gnezdo vladanja in upravljanja z družbo – družino. In to je zanimivo. Presenetljivo. Komično. Pa tudi srhljivo.

Hkrati pa imamo v igri *Družinski parlament* priložnost videti vse slabosti vladanja na enem mestu. Pravzaprav lahko spremljamo borbo za oblast, vse glasovalne zagate demokracije, vse pasti in demagoške vzorce politike v zgoščeni obliki. To, kar spremljamo vsak dan na televiziji, v časopisih, na vsakem koraku našega življenja, in to v duhamornih štiriletnih ciklikih, lahko vidimo v kratkočasni gledališki domisljici v uri in pol. In to je zabavno. Skozi igro se pravzaprav smejimo našemu vedenju o vsem tem. Še več, v družinskem parlamentarnem dogajanju prepoznamo tako rekoč tudi naše slovensko vsakodnevno politično življenje. Pa ne samo slovensko. Parlamentarizem, ki se imenuje celo *demokratični*, je globalna katastrofa. Tako kot kapitalizem in globalni trgovinski sporazumi. Na parlamente in demokracijo se sklicujejo vsi, tako demokratični kot avtokratski sistemi. Saj gre vedno zgolj za oblast, za zlorabo oblasti tistih, ki bi radi imeli še več, kot imajo. No, in tako se lahko ob komediji *Družinski parlament* zabavamo, ko v družinskih članih prepoznavamo značilnosti slovenskih političnih strank oziroma njihovih predstavnikov. In ne zmotimo se kaj dosti. Saj so podobne politične stranke povsod po svetu.

Igra pa ima še eno ambicijo, ki je ne gre spregledati. Hoče nam nazorno prikazati nekakšen *historiat* parlamentarizma. Začne z nekakšnim *monostrankarskim* sistemom ali pa, še bolje, *dvostrankarskim*, pri katerem se dve politični stranki desetletja izmenjujeta na oblasti. Ko *ata in mama* vladata družini. Enkrat eden, drugič drugi. Po potrebi. V resnici pa gre za eno isto politično opcijo. Nekaj podobnega poznamo v Ameriki že desetletja, pa tudi v mnogih Evropskih državah, kjer se v navidezni demokraciji izmenjujeta dve politični stranki, ki pa sta v resnici ena sama. Republikanci (ata) so resda malo *trši*, demokrati (mama) pa malo *mehkejši*, ampak vseeno gre za ata in mama, ki si delita posteljo in sta sploh zaveznika. Tako gre to v demokraciji, ki je urejena tako, da nekdo tretji zelo težko pride na oblast. In prav te *demokratične vlade*, ki se izmenjujejo na vrhu države (družine), zelo močno kritizirajo režime, kjer vlada ena stranka, v resnici pa tudi oni vladajo kot ena stranka, kot *atamama*. Sodobna demokracija (evropska/ameriška) je že v osnovi laž. Možnost izbire je laž. Saj izbire ni. Ali vlada ata ali vlada mama. Oba pa spita skupaj, v isti postelji. Da ne govorimo o Rusiji, kjer je *demokracija* še bolj absurdna, tako rekoč incestna, saj se na oblasti izmenjuje ista, družinska stranka. Pravzaprav ne gre niti za incest, gre za *oblastni, narcisoidni seksualni odnos s samim sabo*.

V *naši družini* se zgodi tudi *revolucija*. Žametna revolucija. Hčerka Ana želi prevzeti oblast. Imamo občutek, da edina v vsej družini misli resno, da ji gre zares. To se najbolj vidi, ko v volilnem boju, ki ga tudi uprizorijo v družini, razgrne svoj program. V družinskem političnem mikrokozmosu smo priča vsemu, kar poznamo v parlamentarnem, demokratičnem političnem boju. Priča smo marketingu, lobiranju, podkupovanju, demagogiji, nizkim udarcem, lažem,

pretiravanju ... Tudi situacija, ko vsak družinski član voli samega sebe in je izid neodločen, nas lahko nasmeji, čeprav je nasmeš bolj grenak, saj iz stvarnosti poznamo takšne neodločene (pat) pozicije, ki nikoli niso prinesle nič dobrega. Tudi ko družina med volivce vključi *tujca, nečlana* družine, Aninega fanta Wolfganga (že njegovo ime govori, da je tujec), se srečamo z aktualnimi frazami, ki jih vsepovsod po Evropi, tudi v ljubi Sloveniji, še kako prevečkrat slišimo: *RIKI: ... a ni zadosti, da skrbimo za svoje ljudi, ne pa da bomo morali skrbeti še za tujce ... Niti štirje dnevi ne bojo minili, pa bomo imeli hišo polno študentov v izmenjavi, ki bodo hoteli postati člani naše družine ...*

Ker pa *tujca* prav vsi potrebujejo, saj potrebujejo njegov volilni glas, so vsi člani družine že prej in na skrivaj z njim sklepali dogovore. Še celo več: Mama Marta mu je na skrivaj naročila načrt za prenovo stanovanja, s tem je *tujec* vložil svoje delo v družino. In za vsako delo je mogoče slej ko prej terjati plačilo. Z drugimi besedami: *Tujec je investiral* v družino (državo). Kreditiral jo je. Mama Marta mu je obljubila posel, če bo zmagala na volitvah. Vendar *tujec Wolfagang* izneveri vse. Glasuje za tisto, s katero deli posteljo. Seks je pač močnejši od drugih poslovnih obljub. No in tako imamo situacijo, ko se je *tujec* vmešal v družinske volitve in na oblast je prišla mlada in nova sila. Ni se zgodil revolucionarni preobrat, pač pa žametna *revolucija*. Tako nam igra tudi sporoča, da so žametne, mehke revolucije, ki korenito ne spremenijo sistema, obsojene na jalovo životarjenje in na propad, saj se oblast v resnici sploh ni zamenjala. Hčerka Ana tudi ne zmaga z novim programom, ki je bil, roko na srce, najbolj iskren in najboljši, pač pa zato, ker jo je podprl nekdo, ki so ga tik pred zdajci sprejeli v družino. Pravzaprav je Ana lahko hvaležna za svojo oblast nekemu, s katerim spi. Nova oblast v družini že od vsega začetka ni popolnoma samostojna.

Vas to na kaj spominja?

Ana je nekakšna levičarka. Mogoče bi jo lahko stlačili med socialiste, če ne že kar med komuniste. Verjame, da bodo družinski člani delovali zrelo in bodo skrbeli za gospodinjstvo, da bodo nesebični člani družinske skupnosti. Na neki način Ana *podržavi* družinsko blagajno. Hoče izpostaviti takšne odnose, kakršni bi v resnici morali vladati v družini. Ana je naivna. Novodobni levičarji, ki govorijo o socializmu in hkrati o parlamentarni demokraciji, so prav otroško naivni. Ljudje niso pošteni, so sebični. Ljudem moraš vladati. Zato smo si tudi izmislili demokracijo, da lahko z njo vladamo neumnim članom družin in hkrati uspešno krademo (privatiziramo) družinsko imetje. Ker pa je skrivnost vladanja tudi *deli in vladaj*, premeteni demokratični oblastniki nekaj malega z mize frčnejo tudi volivcem, ki so enkrat na štiri leta blazno zadovoljni, saj se jim zdi, da oni odločajo o vsem.

Če nič drugega nam igra *Družinski parlament* glasno in jasno pove, kar že itak vemo, da je demokracija farsa, od katere imajo korist vedno samo tisti, ki so na oblasti. In ko so enkrat na oblasti, se zelo potrudijo, da tam tudi ostanejo in da nikogar, tudi če je še tako dober, ne spustijo zraven.

Za nas Slovence je igra *Družinski parlament* zanimiva tudi zato, ker je Slovenija res samo *ena velika družina*.

Slovenci smo, spet roko na srce, v resnici zgolj dvomilijonsko pleme z več družinami. Plemen pa se spominjamo iz indijanaric. Plemena so se tepla med sabo, imela vojne in nikoli niso ustvarila države, nikoli niso imela zavesti *naroda*,

zato pa so jih tujci in zavojevalci lahko zaprli v rezervate, jih zastrupili z alkoholom, jim ukradli zemljo, kulturo, bogove in jih obsodili na počasno iztreljenje. Smo Slovenci res samo pleme, v katerem se med sabo prepira več plemenskih družin, ki jim v sodobnem jeziku rečemo *politične stranke*? In vsaki družini gre zgolj za njene družinske interese. Zato se družine med sabo pripravajo, očitajo in kradejo druga drugi, tekmujejo ... Družine ne briga, kaj se bo zgodilo s celotnim plemenom, kakšna bo njegova usoda. Zato pleme nikoli ne postane narod. Pravzaprav, če pogledamo malo nazaj, za borih petindvajset let, lahko žalostno ugotovimo, da Slovenci nismo narod, če bi bili narod, bi bolj skrbno ravnali z državo, smo zgolj pleme, sestavljeno iz nekaj družin, ki si kradejo med sabo. Zato nas *Družinski parlament* lahko še bolj zadene v živo.

In kako se igra konča? Točno tako, kot se pravkar končuje zgodba slovenskega plemena in njegovih družin. Tujec Wolfgang je družini posodil denar, jo kreditiral, in zato je njen lastnik. Zelo preprosto. Zelo resnično. In da bi bila zadeva še bolj absurdna, so tujcu to omogočili z zakoni, ki so jih sami sprejeli.

WOLFGANG: Samo ena stvar, če ne zamerite ... Družina mi dolguje 40.000 evrov.

ANA: Vse ti bomo povrnili, Wolfgang.

WOLFGANG: Zakon 27/1993 pravi, da v primeru, ko družinski član prispeva denarna sredstva v višini, ki presegajo skupno vsoto celoletnih prispevkov vseh ostalih družinskih članov, ta oseba avtomatično postane predsednik. To pomeni, da sem novi predsednik jaz.

Ko bomo odhajali s predstave, bomo zelo zadovoljni. *Točno tako je, točno tako se zares dogaja!* bomo rekli in počutili se bomo pametne, saj smo vse to *itak že vedeli*. Prijateljem bomo igro priporočili: *Pejte jo gledat! Za smejat! Točno tako je! Čista resnica!* In s tem se bo zgodba končala. Zaradi te igre ne bomo poskušali spremeniti svoje družine, svojega plemena, samo zadovoljni bomo, da vemo, kako je parlamentarna demokracija v resnici huda farsa. Wolfgangi pa nam bodo veselo vladali. In to je resnični konec družine.

Vas tudi to na kaj spominja?

Domen Valič, Lena Hribar